

Edukacija u »malom« muzeju

MAŠA ZAMLJAČANEC

1. Uvod

Danas je učenje u muzejima postalo važno jer djecu i odrasle upoznaje s muzejskim vrijednostima, prostorom i poslom na vrlo jednostavan i slikovit način. Izložbe su najkarakterističniji oblik interpretiranja baštine, one su simbol javnog djelovanja muzejskih ustanova. Većina pedagoško-edukativnih aktivnosti Muzeja grada Koprivnice usmjerena je prema teorijskim znanjima kojima se nadograđuje formalno obrazovanje i otkrivaju nove tehnike, mediji i materijali za stvaranje umjetnosti i kulture. Paralelno s predstavljanjem pedagoške prakse Muzeja grada Koprivnice, ovaj tekst donosi promišljanje teorijskih osnova razvoja i rekonceptualizacije edukativne djelatnosti u muzejima.¹ Novim uspostavljanjem koncepta cjeloživotnog učenja muzeji su dobili nove prilike i prihvatili izazove da posluže kao jedan od vitalnih izvora učenja u zajednici. U radu se sve više razmišlja o znanjima koja imaju veliki utjecaj na edukativni rad u muzeju i planiranje muzejskih aktivnosti. Uz razvoj izložbi raste njihov edukativni potencijal te proširenje svijesti o važnosti i potrebi suradnje svih stručnih djelatnika u stvaranju i ispunjavanju edukativnih zadaća muzeja. Izložba sve više postaje obrazovni doživljaj. Pri koncipiranju i realizaciji izložbe

u obzir se sve češće uzimaju didaktičke sposobnosti i želje posjetitelja, iskustvo i spoznaja u radu s njima, a postalo je i sasvim prirodno da muzejski pedagog sudjeluje od samoga početka u timu zaduženom za postav izložbe.²

Pomaci u edukaciji sve više se događaju u neformalnom pristupu i okružju, gdje onaj koji se obrazuje sam otkriva nova znanja o kulturnoj baštini i muzejskom poslu uz pomoć stručnjaka, ali istovremeno i na neovisan način. Ako je muzej obrazovna, javna ustanova onda bi kustos trebao izabirati i izlagati predmete koji su važni i aktualni u odnosu na svakodnevni život, dok im muzejski pedagog treba pristupiti u edukativnom i sve češće interpretacijskom smjeru. Taj je proces važan, jer on stvara potencijal za stvaranje znanja, za bolje razumijevanje, a onda i za učenje.

Muzeji su fantastični izvori znanja, ali samo ako ih tako »upotrebljavamo«. Svjetski muzeji omogućili su učenicima, studentima, učiteljima, profesorima i odgojiteljima uključivanje u proces edukacije kroz kreativno, doživljajno i drugačije učenje.³ Kako bi se takav slijed događaja što lakše i bolje razvijao, Muzej grada Koprivnice nastoji kontinuirano razmišljati izvan okvira, komunicirati sa školama, vrtićima, ravnateljima, profesorima, nastavnicima, turisti-

1 DE VREEDE, Melissa: *Sto godina muzejske pedagogije u Nizozemskoj: o predanosti i struci. // Informatica museologica*, 42, 1–4., 2011., 159.

2 HOOPER-GREENHILL, Eileen: *Museums and Education: Purpose, Pedagogy, Performance*. London and New York: Routledge, 2010.

3 DE VREEDE, Melissa: *Nav.dj.*, 161.

stičkim agencijama i pojedincima, nuditi na vlastitoj mrežnoj stranici i na društvenim mrežama razne edukativne programe, novosti i kratke priče. Nakon nekoliko godina bez potpunog radnog mjesta, Muzej grada Koprivnice više od pet godina ima zaposlenog muzejskog pedagoga, a time i svojevrsnu garanciju za veću raznolikost programa, bolju otvorenost prema publici svih uzrasta i dostupnost muzeja, muzejskih programa i djelatnika širokoj javnosti.

Kad pogledamo »širu sliku« vidimo da je Muzej grada Koprivnice danas jedan od rijetkih »manjih« muzeja koji je u svojoj sistematizaciji osigurao radno mjesto muzejskog pedagoga za razliku od mnogih drugih muzeja u Hrvatskoj koji ga nemaju. Time je jasno pokazana želja i potreba da se proširi kulturna ponuda, da se mlade kao »budućnost društva« privuče u muzeje, a edukaciju shvati kroz iskustveno doživljajno učenje.

2. Muzejska pedagogija u Koprivnici

Zadatak muzejskih pedagoga je upoznati posjetitelje muzeja, posebice one mlade, sa svim što muzeji nude. Tijekom brojnih radionica prilagođenih različitim uzrastima, djeca, odnosno odrasli, mogu na vrlo jednostavan i slikovit način doći do spoznaje i važnih informacija o pojedinim muzejskim predmetima, (bolje) upoznati kulturnu i prirodnu baštinu te povijest grada, zemlje, ali i svjetsku povijest. Učenje u muzeju postalo je važno i za opstanak muzeja pa je razvoj uloge muzejskoga pedagoga u hrvatskim muzejima važan, ali je i proces – on traje, razvija se, mijenja, spaja tradiciju i suvremeno, umjetnost i znanost, spaja struke, spaja generacije. Muzejski pedagog podrazumijeva stručno znanje, vještu komunikaciju, sposobnost u likovnom izražavanju, znanje metode, didaktike i pedagogije. Danas su muzejski pedagozi most između muzeja i posjetitelja, oni će omogućiti da svi, čak i najmlađi posjetitelji mogu shvatiti, a ne samo vidjeti izložbu. Muzejski pedagog kao posrednik

u upoznavanju baštine ima značajnu ulogu – osmisliti i predstaviti muzej kao mjesto edukacije, ali i životnog prostora dostupnog uvijek i svima.

U sadržajnom, suradničkom i kontekstualiziranom učenju, djeci se pružaju mogućnosti samostalnog konstruiranja znanja u izravnoj interakciji s predmetima. Posebno su vrijedni interaktivni materijali koji osiguravaju neposredno stjecanje iskustva, oni potiču razgovor, razmišljanje i interpretaciju onoga što se promatra ili što se događa.⁴ Muzejski pedagog tu se javlja u ulogama planera, organizatora, opskrbljivača, promatrača, motivatora, mentora i »suigrača« posjetitelju. On donosi procjenu kada se treba povući, kada samo promatrati i slušati, a kada izravno voditi aktivnost ili intervenirati. Djeca u različitim komunikacijskim procesima (diskusija, pregovaranje, uspoređivanje, dogovaranje, aktivno slušanje drugih) razvijaju socijalne vještine, pozitivnu percepciju i komunikaciju s drugima te imaju priliku koristiti usvojena znanja i vještine.

3. Muzejske radionice, edukativna vodstva i kulturne akcije

Danas je učenje u muzejima postalo važno jer djecu i odrasle upoznaje s muzejskim »svijetom«, vrijednostima, prostorom i poslom na vrlo jednostavan i slikovit način. Muzejska radionica okuplja osobe istog interesa, često međusobno nepoznate, uglavnom različite životne dobi, a manje grupe su najbolji način prenošenja vrijednosti jer u njima vladaju neposredni odnosi u kojima se interakcija unutar grupe najbolje ostvaruje. Najvažniji utjecaj na osobu prisutan je tamo gdje se ostvaruje najdirektnija interakcija, kroz odnose koje karakterizira neposrednost, razumijevanje, bliskost i suradništvo, a ra-

4 MIKLOŠEVIĆ, Željka: *Muzej kao multimodalan komunikacijski sustav*. Filozofski fakultet u Zagrebu, Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti / doktorska disertacija, mentorica: VUJIC, Žarka, 2014.

Sl. 1. Likovna radionica za mlade (snimila: Maša Zamljačanec).

dionice u muzeju omogućuju takvu komunikaciju. O kulturi i umjetnosti, ali i povijesti ili prirodnim i tehničkim znanostima najbolje se uči direktnim sudjelovanjem, svladavanjem pojedinih vještina i usvajanjem novih znanja. Vrlo je važno da interakcija između djece i voditelja radionice bude obostrana, jer se na taj način stvara povjerenje i zajedništvo. Prilikom prvog dolaska na edukativni program u muzej ili galeriju, uključivanje suradnika poput voditelja grupe, odgojitelja i učitelja od velike je važnosti za djecu, jer oni predstavljaju sigurnost i oslonac na nepoznatom prostoru.⁵ Oni su ti koji uživaju povjerenje među djecom, učiteljici ili učitelju se učenici prvima obraćaju za pomoć i hvale za svoja postignuća. Kulturnim akcijama želi se potaknuti na promišljanje i čuvanje kulturne baštine, osobito kod najmlađih posjetitelja čime se stvaraju temelji za održavanje kulturnog identiteta zajednice. S obzirom na željeni proces i rezultat osmišljavaju se događanja poput vodstava, radionica, predavanja, igraonica, video-projekcija i didaktičkih izložbi. Na taj način dodaje se nova dimenzija »klasičnom« učenju, formalnom obrazovanju, pri čemu posredničku ulogu

5 BUŠIĆ, Katarina: *Salamon Berger i počeci izložbene djelatnosti zagrebačkog Etnografskog muzeja*. // *Etnološka istraživanja* 14, 2009., 281–300. Preuzeto s <http://hrcak.srce.hr/44201> (1. 11. 2017.)

Sl. 2. Muzejska likovna radionica (snimila: Maša Zamljačanec).

u komunikaciji ima muzejski pedagog. U smislu prenošenja znanja i iskustava muzejsku komunikaciju ne treba shvatiti jednosmjerno jer posjetitelji uče od muzeja, ali i muzej uči od publike – i posjetitelja i suradnika. Zadnjih godina Muzej grada Koprivnice surađuje s odgojno-obrazovnim ustanovama i organizacijama na području grada i županije u kojoj se nalazi, ali i s drugim korisnicima koji su svoje znanje i vještine prezentirali tijekom programa.

4. Primjeri iz prakse

Možda su rezultati najveće vrijednosti u radu s djecom (u muzeju) čuvanje i oživljavanje kulturne baštine sredine u kojoj žive. Već od predškolskih godina, poticanje razvoja osjetljivosti za vrijednosti baštine i upoznavanje običaja i tradicije uključeni su u redovan odgojno-obrazovni rad s djecom. Danas u vrijeme virtualne dostupnosti »svega«, u vrijeme brzih informacija mu-

Sl. 3. Malci muzealci u dvorištu Muzeja grada Koprivnice (snimila: Maša Zamlijačanec).

Sl. 4. Malci muzealci u koprivničkom gradskom parku (snimila: Maša Zamlijačanec).

zeji su postali egzotična mjesta koja nude pogled u prošlost na jednostavan i slikovit način uz radionice, razgovore i druženja s djecom, ali i odraslima. Putem tih programa prilagođenih dobnim uzrastima, muzejski pedagozi zajedno s kustosima i drugim stručnjacima nastoje omogućiti posjetiteljima upoznavanje s baštinom. Organizirani muzejski posjet uobičajeno je osmišljen kroz teorijski i praktični dio uz predstavljanje muzejskih umjetnina i predmeta i zanimljive priče o kontekstu u kojem su izrađeni i upotrebljavani. Muzejski pedagog posjetitelja upućuje na lakše otkrivanje poruka koje određeni predmeti prenose, a isto tako i na otkrivanje poruka pojedinih izložbi čiji se karakter na prvi pogled ne čita kao edukativni. Prilikom razgledavanja muzejskog postava ili jedne njegove cjeline, ovisno o vrsti i trajanju posjeta, učenicke se u Muzeju grada Koprivnice često motivira na aktivno sudjelovanje uporabom kviz pitalica i didaktičnih listića. Nakon teorijskog uvoda, koji je povremeno praćen fotografskim prezentacijama ili audio zapisima, slijedi praktični rad u muzejskoj radionici, a radove ostvarene tijekom radionice djeca nose u školu ili ih se u muzeju predstavlja na kraćim skupnim izložbama. Tijekom godine u ponudi je veći broj raznovrsnih radionica i predavanja.

5. Stručna i edukativna vodstva

Usmjeravamo publiku na učenje i primjenu teorijskih znanja (etnologija, arhitektura, moda, performans, dizajn...) u praksi. Stalni postav Muzeja prikazuje odnos plemstva i građanstva na području današnje Podravine i Hrvatske od 17. stoljeća do danas. Učimo o stilskim razdobljima, ali istovremeno stvaramo povijesni i opći kontekst u Muzeju, Galeriji Koprivnica, Galeriji Mijo Kovačić, Galeriji naivne umjetnosti, Galeriji skulptura Ivan Sabolić i Spomen području Danica.

6. Tematske radionice

Uz svaku izložbu priređujemo tematski vezane kreativne radionice i održavamo ih za individualne posjetitelje ili najavljenе grupe, a one se mogu uklopiti u kurikulum prirode i društva, likovne umjetnosti i povijesti. U dogovoru s nastavnicima, organiziramo radionice u okviru projektne nastave, a program se odvija i uz pojedine blagdane i običaje.

7. Muzej u školi

Danas u muzejskoj djelatnosti osobitu pozornost pridajemo obrazovnoj ulozi muzejskih ustanova i njihovom aktivnom sudjelovanju u odgoju. Zato je pokrenut novi redovni program Muzeja grada Koprivnice za djecu i mlade školskog uzrasta. Muzej u školi daje mogućnost besplatnog korištenja muzejskih sadržaja izvan muzeja, za učenike koji nas ne mogu često posjećivati ili za one koji žele drugačiji doživljaj kulturnih ustanova. Tijekom gostovanja stručnih muzejskih djelatnika u školi polaznici mogu bolje naučiti što radi kustos, muzejski pedagog, knjižničar ili dokumentarist i zašto je važno da u muzeju rade računovođa, spremačica i domar. Saznati se može više i o muzejskim predmetima, razgledati nekoliko njih na licu mjesta te sudjelovati u kvizovima ili u tematskim radionicama – od likovnih preko etno radionica do simulacije rada na arheološkom terenu.

8. Muzej u zajednici

Program Muzej u zajednici potiče stručne djelatnike na terenski rad i zajedničko istraživanje. Jedan od temeljnih elemenata muzejske djelatnosti obuhvaća poslove nabave muzejske građe te njezinu obradu i čuvanje kako bi bila dostupna članovima zajednice i svim zainteresiranim korisnicima. Muzeji imaju ulogu posrednika i podrške pojedincima i zajednicama

koji žele provoditi postupke zaštite i čuvanja zavičajne kulturne baštine, ali nemaju mogućnost dolaska i ne raspolažu potrebnim informacijama koje bi im omogućile provođenje navedenog.⁶ U svrhu što kvalitetnijeg pružanja spomenute podrške okrećemo se prema (novoj) publici jer podrazumijeva maksimalnu otvorenost prema suradnicima odlaskom na teren i zajedničkim istraživanjem tema značajnih za lokalitet. Pritom potičemo stanovništvo na brigu o baštini koja se nalazi u našoj neposrednoj blizini i objašnjavamo postupke zaštite materijalne baštine, znanja, vjerovanja i običaja vezanih uz nju.

9. KUL HLEBINE – kultura, umjetnost, logorovanje

Trodnevni kamp odvija se u Hlebina u Galeriji naivne umjetnosti, na samom izvoristu naivne umjetnosti koja je tijekom vremena prepoznata kao vrijedna i fenomen diljem Hrvatske i svijeta. Po dolasku u Hlebine, djeca polaznici se u Galeriji upoznaju s pojmom naivne umjetnosti, Hlebinske škole i nekim od najpoznatijih imena naivne umjetnosti. Kamp povezuje naivnu umjetnost, ekologiju, prirodu, hranu i život sela koje je iznjedrilo naivnu umjetnost. Zato je naglasak kampa na učenju tehnike slikanja na staklu u suradnji sa živućim autorima, karakterističnog za naivnu umjetnost. Radionice slikanja na staklu vode naivni slikari koji danas djeluju, a između radionica slikanja planirani su posjeti obližnjim galerijama i ateljeima naivnih umjetnika, upoznavanje s tradicijskim igrama, običajima, narodnim predajama, pričama i bajkama te svega onoga što je doprinijelo nastanku, formiranju i razvitku onoga što danas poznajemo kao naivnu umjetnost.

6 MIKLOŠEVIĆ, Željka: Nav.dj.

10. Zaključak

Pedagoškim i edukativnim programima u Muzeju grada Koprivnice nastoji se sve više usmjeriti sve uzraste, a osobito djecu i mlade, na učenje i primjenu teorijskih znanja (slikarstvo, kiparstvo, etnologija, arhitektura, moda, performans, dizajn...) u praksi. Pritom se potiče umrežavanje i suradnja između bliskih, ali nedovoljno povezanih umjetničkih i društveno-humanističkih struka. Na taj se način pomaže očuvanju i razvoju kulturnog bogatstva za buduće generacije, a širenjem ideje i prakse obrazovanja putem umjetnosti ostvaruje se pravo pojedinca na razvijanje likovne percepcije, kreativnosti, motorike, uvod u povijest umjetnosti i pripremu za sudjelovanje u kulturnom životu. Tako se, postepeno, podiže svjesnost o ulozi umjetnosti, prostora, načinima interveniranja u javni prostor bez štete, očuvanju prostora za buduće generacije, proučavanju zavičajnih zbirki i kulturnog identiteta Podravine.

Literatura

- BUŠIĆ, Katarina: *Salamon Berger* i počeci izložbene djelatnosti zagrebačkog Etnografskog muzeja. // *Etnološka istraživanja* 14, 2009., 281-300. Preuzeto s <http://hrcak.srce.hr/44201> (1. 11. 2017.)
- DE VREEDE, Melissa: *Sto godina muzejske pedagogije u Nizozemskoj: o predanosti i struci.* // *Informatica museologica*, 42, 1-4., 2011., 159-161.
- HOOPER-GREENHILL, Eileen: *Museums and Education: Purpose, Pedagogy, Performance.* London and New York: Routledge, 2010.
- MIKLOŠEVIĆ, Željka: *Muzej kao multimodalan komunikacijski sustav.* / Filozofski fakultet u Zagrebu, Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti / doktorska disertacija, mentorica: VUJIĆ, Žarka, 2014.